

LADISLAV DOBRICA
HRVOJE KEKEZ

LAV I MAČ: PLEMIČKO PORIJEKLO I OBILJEŽJA OBITELJI ŽIGROVIĆ PRETOČKI

Izvorni znanstveni rad
UDK 929.52 Žigrović Pretočki, F.

Franjo pl. Žigrović Pretočki bio je važna osoba društvenog i političkog života Zagreba, ali i cijele Hrvatske sredinom i u drugoj polovici 19. stoljeća. Obitelj mu je porijeklo imala iz Pretoka, sela iz okolice Svetog Ivana Zelina. Autori u radu prikazuju povijesni identitet obitelji Žigrović odgovarajući na pitanja o prvim spomenima obitelji, o podjeljivanju plemićke grbovnice (*litterae armales*) početkom 17. stoljeća koja je predstavljala carski ukaz o potvrđivanju plemstva. Također, u radu se opisuju dvije istrage o porijeklu plemićkih obitelji iz zelinskog kraja iz 1749. i 1771./72. godine u kojima su bili obuhvaćeni i članovi obitelji Žigrović Pretočki.

Nadalje, u radu autori su prikazali plemićka obilježja obitelji Žigrović, te je posebno heraldički analiziran obiteljski grb. Struktura i oblik grba ukazuju na značajan ugled i važnost obitelji te njenih pojedinih članova od početka 17. do sredine 19. stoljeća.

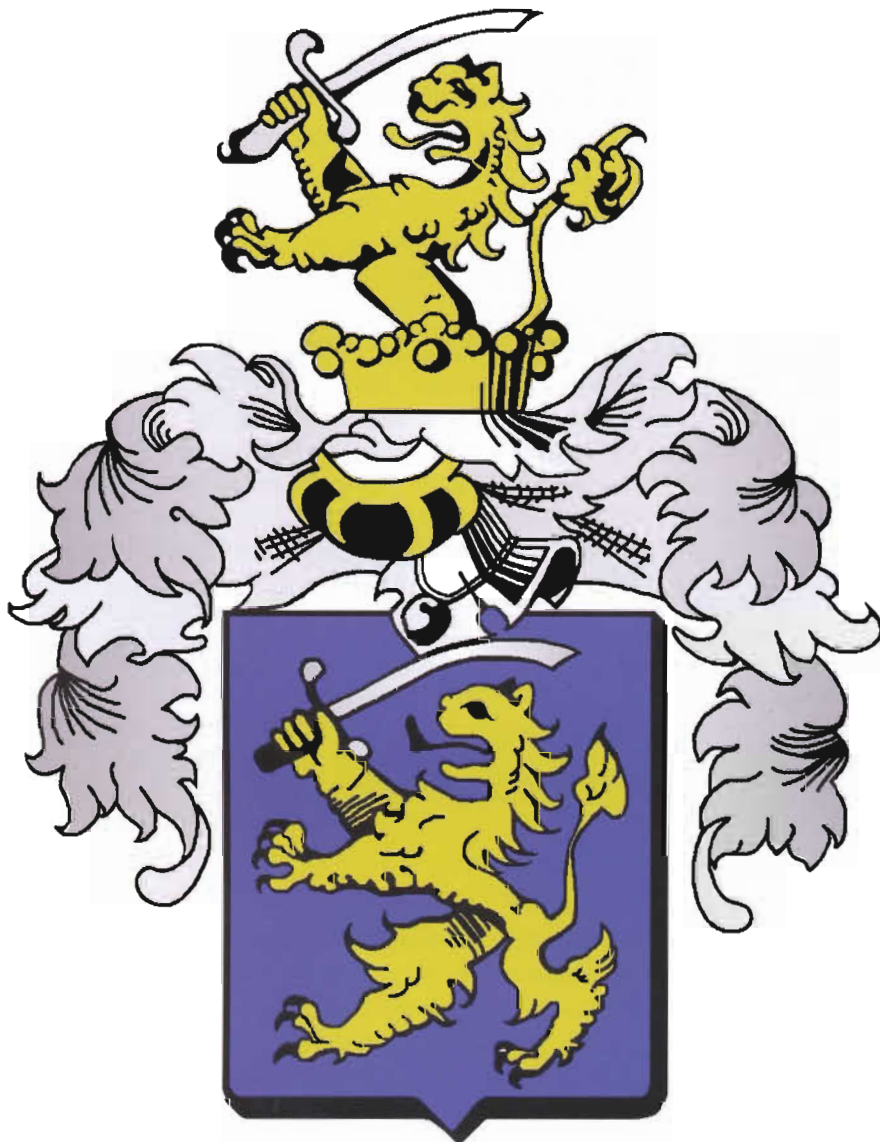
Ključne riječi: Franjo pl. Žigrović Pretočki, Sveti Ivan Zelina, Pretoki, grbovnica, heraldika, istrage plemstva, plemićko porijeklo, Matija II., Marija Terezija

1. Uvod

Franjo Žigrović pl. Pretočki važna je osoba društvenoga i političkog života Zagreba, ali i cijele Hrvatske sredinom i u drugoj polovici 19. stoljeća. Iako rođen u Zagrebu, cijeloga je svojeg života bio svjestan obiteljskoga porijekla iz malog sela Pretoka¹, mjesta nedaleko grada Svetoga Ivana Zelina, te se redovito potpisivao kao Franjo pl. Žigrović *Pretočki*; *od Pretoke* ili *von Pretoka*.² Obitelj Žigrović potječe iz

¹ Današnji oblik imena naselja glasi Pretoki, u dativu: Pretokima. Radi ujednačenosti u tekstovima ostavljen je prvobitni naziv Pretoka i Pretoke (op. nakladnika)

² Tako je, primjerice, na naslovnici njegove opere *Sjeslav Ljuti*, tiskane 1878. u nakladi Hrvatskog pjevačkog društva „Kola“, kao autor bio potpisan „F. Ž. Pretočki“. Isti je slučaj bio i sa naslovnicom zbirke njegovih pjesama *Različite pjesme*, objavljene 1879. godine u Zagrebu u nakladi „Lav. Hartmána i družbe“

Reprodukcija grba obitelji Žigrović Pretočki, izradio Krešimir Kovačec prema: Ivan Bojničić, Der Adel von Kroatien und Slavonien, Nürnberg, 1899., Taf. 29.

obližnjeg sela Kalinja, te se kao prvi član obitelji u dokumentu 22. srpnja 1486. godine spominje Luka Žigrović od Kalinja (*Lucas Sigrojich de Kalin*).³ U dokumentu datiranom 29. lipnja 1525. spominju se Uršula Žigrović (*domina Ursula Segrojichne*), Juraj (*Georgius similiter de Kalijn*) i Ladislav Žigrović od Kalinja (*Ladislavi Segrojich de eadem Kalijn*).⁴ Obitelj je potvrdu svog plemićkog statusa dobila 15. ožujka 1613. godine.⁵ Tom prilikom car i kralj Matija II. je podijelio grbovnicu (*litterae armales*) većem broju plemićkih obitelji zelinskoga kraja među kojima je bila i obitelj Jurja Žigrovića. Nažalost, originalna isprava nije sačuvana, ali je o tome sačuvan zapis u Knjizi kraljevstva (*Liber regni*).

Iako je Franjo Žigrović bio važna osoba društvenoga i političkog života Zagreba, ali i cijele Hrvatske sredinom 19. stoljeća, ipak o njegovom društvenom, političkom i kulturnom životu nije napisan veći broj znanstvenih studija. Na prvome mjestu potrebno je naglasiti djela Alojza Jembriha koji je političkom⁶ i kulturnom⁷ djelovanju Franje Žigrovića posvetio nekoliko znanstvenih radova. Unatoč tome, povijest obitelji Žigrović nije dovoljno istraživana u hrvatskoj historiografiji.⁸ Ipak, u ovome pregledu potrebno je naglasiti da je još krajem 19. stoljeća Ivan Bojničić, tadašnji arhivar u Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskom zemaljskom arhivu u Zagrebu (današnji Hrvatski državni arhiv), izradio prvo genealoško stablo obitelji Žigrović u kojem je povezo Franju Žigrovića sa svojim dalekim pretkom Jurjem kojemu je, kao što je već rečeno, bio 1613. godine podijeljen plemićki status.⁹ Isto tako, u svojem istraživanju o istragama o zakonitosti plemstva u nekadašnjim kotarima Zelina i Moravče suvremeni hrvatski povjesničar Ladislav Dobrica posvetio je obitelji Žigrović jedno

³ Muzej grada Sveti Ivan Zelina, sign: PA-P-2393.

⁴ Muzej grada Sveti Ivan Zelina, sign: PA-T-120.

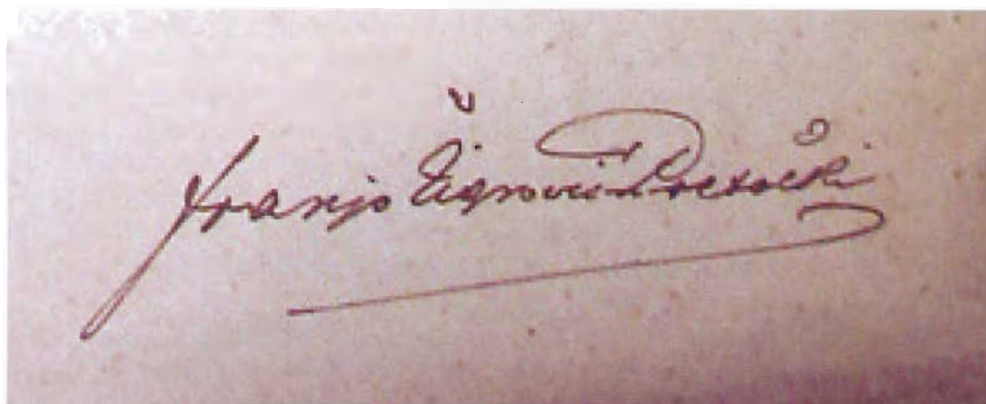
⁵ Prema Bojničićevom istraživanju originalna obiteljska grbovnica čuvala se u obiteljskom vlasništvu u Zagrebu. Ivan BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899. (reprint: 1995.), str. 166. i Taf. 121.

⁶ Alojz JEMBRIH, „Franjo Žigrović-Pretočki u službi političara XIX. stoljeća“, *Sveti Ivan Zelina - zbornik radova Matice hrvatske*, Ljubljana, 1995., str. 37.-56.; Alojz JEMBRIH, „Dobilježnik Križevačke županije Franjo Žigrović-Pretočki u službi seljaka 1848. godine“, u: *Kaj*, XXX., br. 2, Zagreb, 1997., str. 102.-112.; Alojz JEMBRIH, „Franjo Žigrović-Pretočki i Ivan Mažuranić“; organizator: JAZU, znanstveni simpozij: *Ivan Mažuranić - život i djelo*, Zagreb. Osim radova Alojza Jembriha potrebno je naglasiti da je i u najnovijoj knjizi o zelinskom kraju u prošlosti, Franji Žigroviću-Pretočkom posvećeno jedno poglavlje. Mladen HOUŠKA-Romana MAČKOVIC, *Zelinski kraj kroz prošlost*, Sveti Ivan Zelina, 2007., str. 125.-127.

⁷ Alojz JEMBRIH, „Franjo Žigrović-Pretočki pjesnik ilirizma“, *Dani Hvarskog kazališta*, knj. 24, „Književni krug Split“, Split, 1998., str. 477.-506.

⁸ Ipak, potrebno je naglasiti da su 2007. godine Ankica i Gjuro Žigrović, u vlastitoj nakladi izdali knjigu o plemićkoj obitelji Žigrović-Pretočki. Ovo je djelo važno zbog pregleda izvora o obiteljskoj povijesti, od kojih su neki u ovom djelu po prvi puta i objavljeni. Vidi: Ankica ŽIGROVIĆ i Gjuro ŽIGROVIĆ, *Sigrojich de Kalin, Segrovich de Pretoka*, Kalinje, 2007.

⁹ Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond: 884 „Mape plemstva“ (dalje: HR-HDA-884), mapa „Ž“.

Vlastoručni potpis Franje Žigrovića Pretočkog, iz vlastoručnih bilježaka o svojoj biografiji; HR-HDA-884 (Hrvatsko plemstvo), mapa Z., Žigrović

poglavlje.¹⁰ Analizirajući grbove i grbovnice plemstva zelinskoga kraja, plemićkim obilježjima obitelji Žigrović bavio se i Hrvoje Kekez.¹¹

Budući da će u ovome radu biti riječi o heraldičkim obilježjima grba obitelji Žigrović Pretočki potrebno je naglasiti da je hrvatska historiografija znanstveno proučavala heraldiku već od kraja 19. stoljeća. Tako je već krajem 19. stoljeća izradena temeljna zbirka grbova hrvatskih i slavonskih plemićkih obitelji, čiji je autor bio Ivan Bojničić,¹² a koja i danas predstavlja temelj hrvatske heraldike. U novije doba objavljeni su i pretisci najstarijih hrvatskih grbovnika.¹³ U novije doba objavljeno je također nekoliko regionalnih ili kataloških zbirki grbova.¹⁴

Tema o istragama zakonitosti plemstva na prostoru Kraljevine nije bila prisutna u većoj mjeri u hrvatskoj historiografiji. Iznimka je rad spomenutoga Ivana Bojničića

¹⁰ Ladislav DOBRICA, „Istraga legitimnosti plemstva Zelinskog okruga u vrijeme Hrvatskog kraljevskog vijeća 1770. – 1774.“, rukopis (rad objavljen u Zborniku radova sa znanstvenog skupa *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*, održanog u Svetom Ivanu Zelini od 30. studenog do 1. prosinca 2006. godine)

¹¹ Hrvoje KEKEZ, „Grbovi i grbovnice zelinskoga plemstva“, rukopis (rad objavljen u Zborniku radova sa znanstvenog skupa *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura*, održanog u Svetom Ivanu Zelini od 30. studenog do 1. prosinca 2006. godine)

¹² Ivan BOJNICIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Nürnberg, 1899.; S druge strane zbirku grbova dalmatinskih obitelji još je 1873. godine za tisak priredio Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld (vidi: Carl Georg Friedrich HEYER VON ROSENFELD, *Der Adel des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg, 1873.). Obje zbirke su objavljene u glasovitoj seriji Johanna SIEBMACHERA *Grosses und allgemeines Wappenbuch* (izlazila od 1855.).

¹³ Tako je objavljen reprint Ohmučevićevog grbovnika i onog obitelji Korjenić-Neorić (Ivo BANAC, *Grbovi, biljezi identiteta*, Zagreb, 1991.).

¹⁴ Marko ATLAGIĆ, *Grbovi plemstva u Slavoniji, 1700. – 1918.*, Čakovec, 1982.; Vlasta BRAJKOVIĆ, *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja*, Zagreb, 1995.; Enver LJUBOVIĆ, *Grbovi plemstva Gacke i Like*, Rijeka, 2001. i Goroslav OŠTRIĆ, *Monumenta heraldica*, Rijeka, 2002.; Enver LJUBOVIĆ, *Grbovi plemstva Like, Gacke i Krbave*, Zagreb, 2003.

ća, koji se bavio pitanjem falsificiranja plemićkih povelja, na primjeru pojedinih falsifikata. Pri tome je obradio i rad saborskoga povjerenstva za ispitivanje zakonitosti plemstva, koje je djelovalo polovicom 18. stoljeća.¹⁵ Na temu krivotvoritelja plemićkih isprava osvrnuo se još jednom u dnevnom tisku.¹⁶ O istrazi zakonitosti plemstva u vrijeme Hrvatskoga kraljevskog vijeća dosad je jedino pisano u okviru istrage zakonitosti plemstva plemića jednoselaca zelinskoga okruga Zagrebačke županije.¹⁷

Osnovna namjera ovoga rada je prikazati plemićko porijeklo obitelji Žigrović Pretočki, potom prikazati procese dokazivanja plemićkoga statusa u vrijeme istraga o porijeklu plemićkih obitelji iz zelinskoga kraja 1749. i 1771. godine, pa heraldički opisati obiteljski grb, te konačno pokušati što točnije prikazati genealoško stablo obitelji Žigrović Pretočki.

2. Potvrde plemićkoga statusa obitelji Žigrović

2.2. Istrage zakonitosti plemstva

2.2.1. Istraga zakonitosti plemstva obitelji Žigrović u Zagrebačkoj županiji

I obitelj Žigrović je, poput ostalih plemićkih obitelji, tijekom 18. stoljeća bila prisiljena dokazivati svoje plemićko porijeklo. Naime, pojave lažnih plemića koji su na temelju lažnih grbovnica uživali plemićke prerogative, prisilile su Sabor (po uzoru na Ugarski - za vrijeme Karla VI.) na provjere zakonitosti plemstva pojedinih obitelji. Tako je Hrvatski sabor polovicom 18. stoljeća ustanovio povjerenstvo sa zadaćom preispitivanja zakonitosti plemićkih prerogativa pojedinih obitelji. O rezultatu rada tog povjerenstva sačuvani su podatci u Zaključcima Hrvatskoga sabora, no spisi, koji su zasigurno postojali, nisu sačuvani. O postojanju povjerenstva postoji dokaz i u spisima Hrvatskoga kraljevskog vijeća vezanog uz veliku istragu o zakonitosti plemstva na području Kraljevine, iniciranu od Marije Terezije 1771. U jednome odgovoru Vijeća kraljici navodi se da je istrage plemstva do regulacije hrvatskih županija 1757. provodio Hrvatski sabor i posebni saborski odbor 1752.¹⁸ Spomen dokazivanja zakonitosti plemstva obitelji Žigrović polovicom 18. stoljeća, zabilježen je na sjednici Sabora održanoj u Zagrebu 10. travnja 1752.¹⁹

Druga polovica 18. stoljeća obilježena je brojnim reformama na području uprave Kraljevine. Nakon što je buna seljaka Križevačke županije 1755. bila krvavo ugu-

¹⁵ Ivan BOJNIČIĆ, „Parnica proti krivotvoritelja plemićkih povelja“, *Vjesnik Zemaljskog arkiva*, sv. II., Zagreb 1900., str. 50.-55.

¹⁶ Ivan BOJNIČIĆ, „Krivotvoritelji plemićkih povelja“, *Večer*, 25. rujna 1921.

¹⁷ DOBRICA, „Istraga legitimnosti“, pass.

¹⁸ Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond: 12 „Hrvatsko kraljevsko vijeće“ (dalje: HR- HDA-12), kut. 54 Oct. 3 / 1770.

¹⁹ Josip BUTURAC i Mirko STANISAVLJEVIĆ (ur.), *Zaključci Hrvatskog sabora*, sv. VI., Zagreb 1968., str. 241.-242. O toj istrazi vidi više u sljedećem poglavlju.

1613
 Specie facsimi reperta. Datum in Arce Regia Bohemica, Decima Junii Mense Martij Anno Domini Millesimo CCCCXXXIIIo Decimo tertio. Regorum Rostorum Romani Imperii Hungarie & bohemosum Anno primo. Bohemice vero anno Secundo. Mathias masa propria locus sigilli Regij Valtas in Capes Opino kinceloni suana propria ka. brandas. Pecenoffi maha. pgoria.

Act et Cum suo Originali in Reputacione Et facti aliter Comportat per Stephanus Chiepteli Actuarium

Statutorialium Tenor sequitur in hac verba.

Capitulum Ecclesie Chasmenis omnibus Christi fidelibus, pariter, et futuris presentibus litteras no has viribus salutem in omnibus oblatore. Nos Universorum notitiam harum serie volumus pervenire. Quatenus in Anno Domini Millesimo CCCXXXIIIo decimo tertio. scilicet decimo Julii die, diei Introductionis, et Statutionis Nobilium unius Sclavonie de Brent Joan super omnium Introductione, et Statutione et Spectabili et Magnifico quondam Domino Comiti Thoma Cradeby de Monyorchere, Montis Claudi, et Comitatus Varasidien Comiti perpetuo, aliis Regnum Dalmatiae Croatiae, et Slavoniae Dano, ac Sacratissima Caesarea, Regique Hungariae Consiliario etc. Rescriptumque in verbis Spectabili ac Magnifico Domino Comiti Thoma Cradeby de Monyorchere, Montis Claudi, et Comitatus Varasidien, Comiti perpetuo, Regnum Dalmatiae Croatiae, et Slavoniae Dano, ac Sacratissima Caesarea, Regique Hungariae Consiliario Domino ipsorum observandissimo, Capitulum Ecclesie Chasmenis salutem in Domino. Vestra noverit Spectabilis, et Magnificas Dominatio, Nos litteras ejusdem Introductorias, et Statutionis nobis preceptoris loquentes, et disiectas honore et Reverentia, omnibus decuit, et licuit, recepisse in hac verba. Amicus vester Reverendissimus Capitulum Ecclesie Chasmenis, Comes Thomas Cradeby de Monyorchere, Montis Claudi, et Comitatus Varasidien Comit

Comes perpetuus, Regnum Dalmatiae Croatiae et Slavoniae
 Panus, ac Sacratissimi Principis et Domini Domini. Mathias
 Dei gratia electi Romanorum Imperatoris semper Augustinae
 Germaniae Hungariae Bohemiae etc. Regis Archiducis Austriacae
 Ducis Burgundiae etc. Consiliiarius etc. Salutem et amicitiam
 cum peratam cum honore. Dicitur nobis in personis Nobilitatis
 huius Seditionis in Esterna Sancti Joannis Baptistae de
 Maroda in hoc Regno Slavoniae Comitatusque Zagrebensis
 hinc existens haberi in possessionibus subsequentibus con-
 morantium. utpote Chrechan Michaelis et Mathe Hereticus
 etc. In preloza. Georgij et Ul. Subd. Sepores Seprie Sber
 Isha Tomovo ipsi omnes exponere promissum Viribus et
 foeminae et ceteris in quibus Regia Magistrate Dominio
 nostro Clementissimo. Statet. supra scriptas possessiones
 et iura possessionaria promissa ac omnino in Carta
 praebenti expressa habita. in quorum quiete & pacifico Domini
 Sede ac majores et progenitores suos semper et ab antiquo
 possiderunt. hinc quoque persistere asserunt. Subd. nora Do-
nitionis in praemissa omnium possessionum Dominium. qd.
omnino universi exponentes promissum Viribus et foeminae de
Stans per nossem et vestrum homines, legunt sese ipsos
introduci et Statui vellent. Super quo Amicitiam vestram
horum Senie requirimus et hortamur. ac nihilominus de
sternitate postea judicanda, qua fungimur. Danali. Vobis
committimus. et mandamus. Quatenus vestram mittatis
hominem vestro protestamento hoc dignum. quo praesente.
Stephanus Domianicus etc. alii absentibus homo noster
Danalis. per nos ad id specialiter transmissus. ad fides
praedictarum possessionum Chrechan. Saulo. & Ochir. & c.
Finica. Dredje. Pionov. Vradava. & c. Manus

Slika na str. 18. i 19.: Izvješće Zagrebačkog kaptola o uvođenju obitelji Žigrović u posjed Pretoke 14. studenoga 1613. godine - HR-HDA-34 (Zagrebačka županija), Nobilitaria, kut. 387, f.2 no. 11

Georgij, textu Joanni Carabellae Litzjak filijis, Joanni Serocki, et An-
 drae quidem in Sibirijis: Martino et Doroteae Merijak, Joan-
 ni, Andrea, Helena, et Martino Serocki, Joanni, et aliorum Joan-
 ni Mascedis, Thoma, Stephano et Michaeli Belah, Nicolao Zor,
 parvius in Drevije: Georgio et Ursula Gajlinis, In Exibinova.
 Nicolao Turjak, cum Nepotibus et sorore; In Urovisza Urs. Ma-
 thia Zerganovis, Joanni Zenedis, Petro Rozovis, In Maxijonov.
 Paulo Segetek, Joanni, Helena, et Doroteae Sukach, Joanni
 Tembar, Helena Franciejis, In Sulmoz: Georgio et Michaeli
 Zahovis, Mattheo Koshmanovis, Georgio, et Thoma Darsan,
 Helena Salamon, In Stjmel, Antonio et Helena Osmanis, Ste-
 phano et Michaeli Segetek, Petro Kuris, Elizabetha Gajis,
 In Symbiniz. Nicolao Konodis, Michaeli Fedelija, In Porvija Toplj,
 Sieria: Martino Joanni et Georgio Botis, Stephano et Nicolao
 Koscedis, Thoma Zvedris, in Kalinije, Michaeli Jakovis, Ste-
 phano Rudak, Georgio Kaljinski, Agathe Kodelijan, Ste-
 phano et Martino Jantakovis, Georgio Kovakovis, Mattheo Jijon-
 nis; In Brelotia, Georgio et Ursula Segovis, Sophia Stortia
 Bratere in Colla Zagrabensi dicti Regni morbi Slavoniae in
 possessionibus infrascriptis degentibus videlicet in Ferztenijst,
 Georgio Jacobo abe Zastis, Martino Georgij, et aliorum Marti-
 no Andrea Dijakovis filijs, Georgio et Joanni Hovorjs, Mi-
 chaeli, et Barbara Szkodis, in Beloroslavoz, Thuxilovoz, Fer-
 Stennijete, et Fuzkovecina. Michaeli, et Mattheo Martini, aliorum
 Michaeli, Mattheo Memodis filijs et Thoma Smiliter, ab Gal-
 betis, et Stephano, Thoma, et Martino Kodelijs, Elizabetha
 Dalajeta, relicta Petri Porizki; In Otakovoz: Martino hu-
 zomer, Martino et Mattheo et Petro Bogolja, Georgio Vineti-
 vis, Georgio, Paulo, et Helena Vogrinis, in Brogovoz: Michaeli
 et Georgio

et Georgio Brogoveckij, Martino Rudicis, et Ursula Rudiciska; Da Pble,
 deit: Michaeli Gyan, Petro Rugar, et Martino Mirkovs Poble
 Coehones possessionarias in memorato districtu sancti Iohannis de
 Morocda et Coetu Zagrabini prenotati Regni nostri Slavoniae
 habitos, in quasum quieto et pacifico dominio majores et progeni
 tores suos ab antiquo semper possidere et nunc quoque posside
 re ostendunt. Totum item et omne Inr nostrum ^{in Regia} si quod in praesentia
 tis possessionibus portionarijs. obredam Jarlovetz, Sedjehovetz, Ky
 rimetz, Drezje Gribinovez, Urasioza verS, Marjinevez, Subic
 Illjinez, Fyrintovetz, gornija Toplicidica, Kaljnie, Grotokha, Novm Sed
 Ztonijh, Dobroslavetz, Turijlovetz, Terstennize, et Suskovecina,
 ac Ostrofordetz, Brogovecz, Pobodecetz, etiam aliter qualitercumq
 habereimus, aut eadem nostram et quibuscumq, causis, vijs, me
 dis, et rationibus concernent Matrem. Simul cum limitibus suis
 utilitatibus, et pertinentijs quibuslibet terris scilicet arabi,
 libris, cultis et incultis, agris, pratis, campis, lanis et sanctis
 sylvis, nemoribus montibus, vallibus, vineis, vineasumque pro
 montorijis, agris fluvij, piscinis piscatorijs aquarumq, decur
 sibus molendinis, et eorundem locor generaliter vasa quorum,
 habet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quovis
 nominis vocabulo volitatis sub suis vasis metis, et antiquis
 limitibus existend ad eorundem de jure et ab antiquo spectantibus
 et pertinere debent, praemissis sic ut praedicta Statibus et
 se habent, memoratis unius sessionis Nobilibus in districtu s.
 Iohannis de Morocda Regni nostri Slavoniae, et Coetu Zag
 rabini existentibus, ipsorumque haereditibus et posteritatibus utriusque
 Sexus Universis, nova nostra Donationis titulo dedimus, donavi
 mus, et contulimus. Imo donamus, donavimus, et contulimus jure
 perpetuo, et irrevocabilibus tenent, possident, possideant et saltem
 salvo jure alieno. Haec nostra vigore et testatione Ultra

Slika na str. 20. i 21. 5. Istraga zakonitosti plemstva obitelji Žigrović Pretočki iz 1771./1772. g.
 - HR-HDA-34 (Zagrebačka županija), Nobilitaria, kut. 387, f.4 no. 231, 1771. g.

šena, o tome je bila provedena istraga od, za tu priliku posebno od kraljice delegirana, istražnog povjerenstva (u historiografiji poznatija prema imenu predsjednika povjerenstva, Mihaelu Althanu, Althanova komisija).²⁰ Rezultati istrage su pokazali neuređenost uprave u Kraljevini koja je onemogućavala uvođenje terezijanskih reformi na području Kraljevine, a što je bilo omogućeno uspostavom Hrvatskoga kraljevskog vijeća 1767.²¹ Kada je kraljica 1770. odlučila provesti financijsku reformu, čime je ukinula "kraljevinski" porez koji je pripadao Kraljevini, i umjesto njega uvela "kraljevski" porez, koji je pripadao kruni, pojavilo se pitanje tko je sve bio dužan plaćati taj porez. Budući da je kraljica isprva nastojala i plemiće jednoselce podvrgnuti plaćanju poreza, Vijeće je zamolilo da se ti plemići izuzmu na temelju prijašnjih povlastica. Priznalo je da bi bilo potrebno istražiti jesu li oni koji su se nazivali plemenitim, doista to i bili. Stoga je u razdoblju 1770. - 1774. na prostoru Kraljevine bila istražena zakonitost plemstva od strane županije.²²

Istraga zakonitosti plemstva, na koju su bili pozvani predstavnici obitelji Žigrović, započela je 7. siječnja 1772.²³ Obitelj Žigrović je predstavljao Andrija Žigrović (*Andreas Segrovich*).²⁴ On je nastupao u svoje ime, kao i u ime svojih nećaka: Nikole i Andrije (sinova svojega brata Nikole), Andrije i Ivana (sinova svojeg brata Stjepana), te Jurja, Josipa i Petra, koji su bili sinovi Ivana Žigrovića, rođaka Andrijinog.²⁵ Osim nove darovnice Matije II. i isprave Zagrebačkoga kaptola o uvođenju u posjed, pružio je različite spise imovinsko - pravnog karaktera svojih predaka. Na taj je način uspio dokazati kako su on, i gore navedeni članovi obitelji Žigrović, doista potomci Jurja Žigrovića koji se spominje u Matijinoj darovnici.²⁶ Obitelji Žigrović,

---

²⁰ O buni i radu Althanove komisije vidi: Ljudevit IVANČAN, „Buna Varaždinskog generalata i pograničnih kmetova godine 1755“, *Vjesnik zemaljskog arhiva*, sv. IV., Zagreb, 1902., str. 151.-259.; Ljudevit IVANČAN, „Iztraga proti buntovnim krajišnikom varaždinskog generalata g. 1755“, *Vjesnik zemaljskog arhiva*, sv. V., Zagreb, 1903., str. 65.-88.; Igor KARAMAN, „Prilog velikoj buni križevačkih seljaka 1755.“, *Starine JAZU*, knj. 52., Zagreb, 1962., str. 273.-297.; Igor KARAMAN, „Postanak i značenje Privremenog urbara za Hrvatsku iz 1755.“, *Radovi Filozofskog fakulteta*, br. 4, Zagreb, 1962., str. 51.-78.

²¹ O uspostavi Hrvatskog kraljevskog vijeća vidi: Ivana HORBEC, *Osnivanje Kraljevskog vijeća za Kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju*, magistarski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2004.

²² O istrazi u okruzima Zagrebačke županije: Moravče i Zelina, kao i o općim podacima o tijeku istrage vidi: DOBRICA, „Istraga legitimnosti“.

²³ DOBRICA, „Istraga legitimnosti“, str. 20.

²⁴ Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond: 34 „Zagrebačka županija“ (dalje: HR-HDA-34), *Acta Deputationis Nobilitatis investigatoriae Zagrabiae 1772 celebratae*. Spis je slučajno pronađen prilikom pregleda nesređenog gradiva za ulaganje u pripadajuće fondove i zbirke, a svakako pripada u fond HR-HDA-34. Dokaz tome jest i bilješka arhivara Zagrebačke županije Karla Fućka na poleđini.

²⁵ HR-HDA-34, Istraga 1772. str. 35 - 36; HR-HDA-34, kut. 387, f. 4 no. 231/1771. Rodoslovlje obitelji Žigrović.

²⁶ HR-HDA-34, Nobilitaria, kut. 387, f. 2 no. 11.

međutim, nije bilo priznato plemstvo od strane kraljice, kao i ostalim jednoselcima koji su tada bili podvrgnuti istrazi, budući da Zagrebačka županija nije na vrijeme dostavila izvješća o provedenoj istrazi Hrvatskom kraljevskom vijeću.²⁷ Kraljica je 1774. naredila da se istraga prekine, a da se svaki pojedini slučaj dokazivanja, odnosno osporavanja plemstva pojedinih obitelji, obavlja redovitim sudskim putem.²⁸ No, kao što se može vidjeti iz idućeg poglavlja, Zagrebačka je županija obitelj Žigrović smatrala nedvojbenim plemićima.

2.2.2. Istraga zakonitosti plemstva grane obitelji Žigrović u Vesprimskoj županiji

Najstarija istraga zakonitosti plemstva obitelji Žigrović jest ona koju je u svojoj kuriji u Adamovcu vodio plemićki sudac Zagrebačke županije Ivan Završki, 22. listopada 1749.²⁹ Ona je bila vođena na zahtjev plemića Ivana i Martina Žigrovića iz Vesprimske županije, s posjeda Topolcza - Feö³⁰, dakle na zahtjev *ugarske* grane obitelji Žigrović. U tijeku istrage bila su saslušana trojica svjedoka: Nikola Žigrović iz Pretoka, star oko 50 godina, Stjepan Jantolković, iz svetoivanskog okruga, star oko 77 godina, te Juraj Novaković, iz istog okruga, star oko 70 godina. Sva su trojica posvjedočila da je Pavao Žigrović³¹ bio sin pokojnoga Petra Žigrovića, koji je poginuo u borbi s Osmanlijama kod mjesta *Turanovecz*, i to kao stjegonoša.³² Braća su i uspjela dokazati svoje plemićko porijeklo. Dokaz tome jest dvadeset i treći zaključak sjednice Sabora održanog u Zagrebu od 10. travnja 1752.³³ Taj zaključak, budući da nemamo drugih izvora vezanih uz ovaj predmet zasjedanja Sabora, utvrđuje da su braća uspjela dokazati svoje rodoslovno porijeklo s obitelji Žigrović iz Pretoka u Zagrebačkoj županiji te da se prema tome i oni imaju smatrati plemenitima. Zanimljiva je činjenica, po svemu sudeći, budući da drugih izvora vezanih uz ovaj zaključak Sabora nema, da je Sabor prihvatio potvrdu koju je 11. svibnja 1746. izdao vrhovni plemićki sudac sa svojim prisežnicima u *Sedis de Veche*.³⁴

Zbog sumnjičavosti blagajnika Vesprimske županije Ivana Póora u zakonitost plemstva obitelji Žigrović koja je živjela u toj županiji, Ugarsko namjesničko vijeće je 9. kolovoza 1785. naredilo Zagrebačkoj županiji da se ponovo ispita plemstvo obitelji Žigrović. Županija je odgovorila Vijeću kako ne može plemstvo obitelji Žigrović osporiti i preispitati, budući da se radilo o obitelji s postojanim korištenjem

²⁷ DOBRICA, „Istraga legitimnosti“.

²⁸ DOBRICA, „Istraga legitimnosti“.

²⁹ HR-HDA-34, Nobilitaria, kut. 387, fasc. 7 no. 335. Istraga plemstva Ivana i Martina Žigrovića.

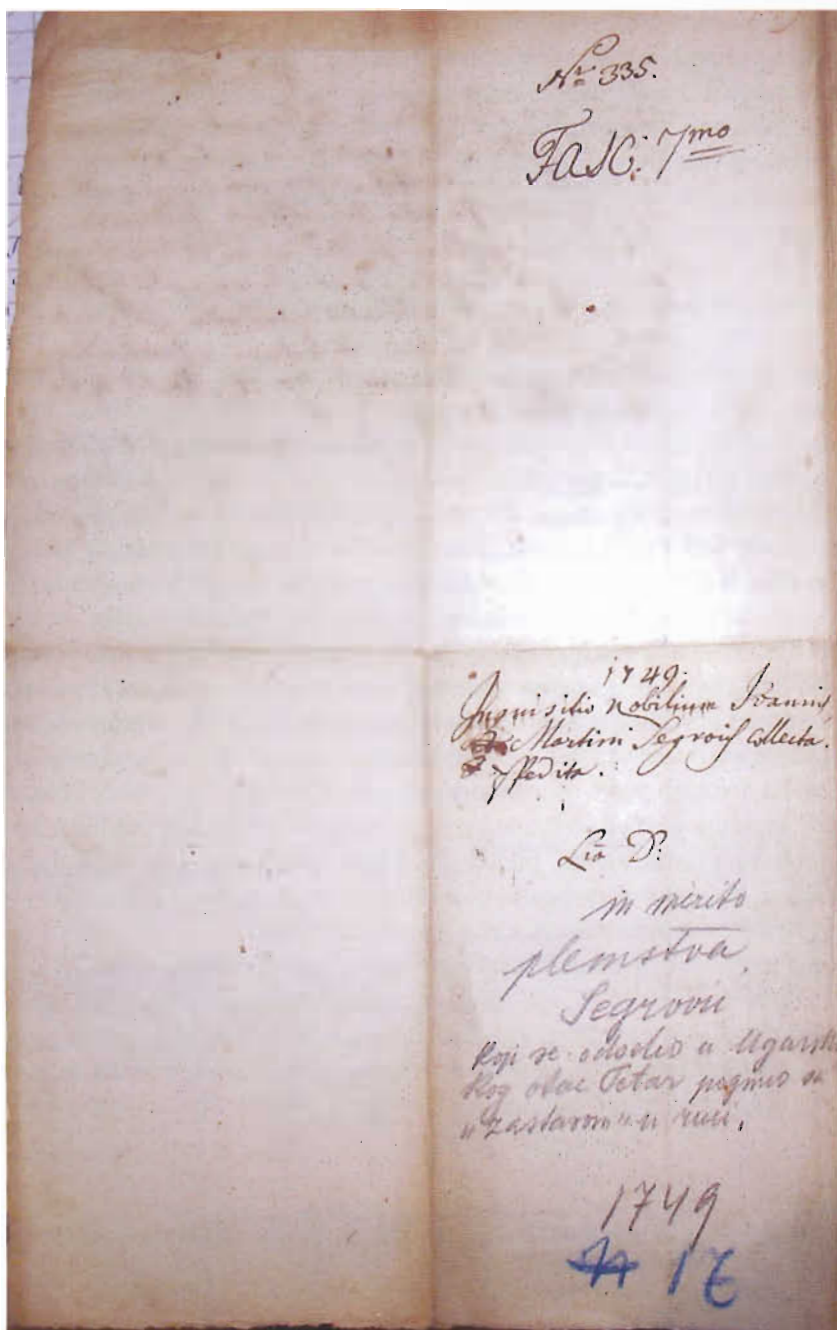
³⁰ Današnja Topolcza, jugozapadno od Veszpréme(?).

³¹ Pavao Žigrović je bio otac Ivana i Martina Žigrovića. Vidi: BUTURAC-STANISAVLJEVIĆ, *Zaključci*, str. 241.-242.

³² Jedan od svjedoka to simbolično opisuje riječima da je poginuo „sa zastavom u ruci“.

³³ BUTURAC-STANISAVLJEVIĆ, *Zaključci*, str. 241.-242.

³⁴ BUTURAC-STANISAVLJEVIĆ, *Zaključci*, str. 242.

Superius ^{Et} Johannes Fagus Jurg Nobilem ^{et} p^{re}sentis ^{et} rogatus
quod ipse in Anno Domini modo labens infirmo 1749
Lij. Rickeo obiit, in Curia mea idamora. 3. distincte
M. Maroda Fagus in p^{re}sentia Trinitatis, factus amabilis
Fagus ex parte habita, pro parte, p^{re}sentem
S. S. Pauli olim Episcopus noster Acquisitionem Nobilem Joannis, Mor
legionis. Cum ambo fygrovij in officio Topolite, p^{re}sentem &
Vespriensium diocesis habere comarantur, secundum
libentiam Partii junctum, talem hereditatem
inquisitionem
De Ed Utrum?
Sicuti Testis vel auditus? quod aliqui nobilitas Paulus Leg
rois, hinc et Regni Croatiae distinctus, quo Lene
prose? quod dicitur? Et an ille et familia p^{re}sentis fide
rit? h. h. Testis, aut auditus, Deat unde, et a quo,
& qualis?
S^{uper}ius ^{de Pretocha} p^{re}sentis nobilitas nobilem Legionis, in distincte Pauli
Joannis Baptistae Fagus factus Fagus et p^{re}sentis habitus
Comarantur, amodo est, p^{re}sentem ad juratos, gaminibus, factus,
Dalle factus est: quod p^{re}sentis h. Paulus Legionis factus
qui p^{re}sentis dicitur Pauli Legionis, et sua omnino familia, et p^{re}sentis
cum nobilem p^{re}sentis habitus, et p^{re}sentis et p^{re}sentis omnino in distincte
p^{re}sentis habitus
Fagus in p^{re}sentia p^{re}sentis factus p^{re}sentis, et p^{re}sentis
factus p^{re}sentis p^{re}sentis, comarantur etiam per p^{re}sentis
in p^{re}sentis p^{re}sentis, respectu alii quibus p^{re}sentis in Hungaria, et
in p^{re}sentis p^{re}sentis quod ad p^{re}sentis habitus p^{re}sentis
occubuerunt, in p^{re}sentis factus Vespriensium habitus, ibidem,
vocantur dicitur, et mentionem suam p^{re}sentis,
et notet etiam idem auditus h. distincte Paulus
p^{re}sentis Legionis p^{re}sentis, auferit p^{re}sentis in p^{re}sentis
p^{re}sentis h. et p^{re}sentis p^{re}sentis p^{re}sentis p^{re}sentis
et quod id p^{re}sentis nobilem Legionis p^{re}sentis
p^{re}sentis Legionis h. agnovit.

Slika na str. 24. i 25. Najstarija istraga zakonitosti plemstva obitelji Žigrović Pretočki iz 1749. g. - HR-HDA-34 (Zagrebačka županija), Nobilitaria, kut. 387, f.7, br. 335

plemičke prerogative te je uvijek bilo ubrajano među nedvojbene plemiće.³⁵ Na traženje Zagrebačke županije da se okonča postupak osporavanja zakonitosti plemstva obitelji Žigrović od 25. kolovoza, Ugarsko namjesničko vijeće je 29. kolovoza naredilo Zagrebačkoj županiji da, budući da svjedočanstvo o zakonitosti plemstva, koje još nije bilo odobreno od vladara,³⁶nije moglo uzeti u obzir, te da se prema tome zakonitost plemstva mora dokazati sudskim putem (u parnici protiv županijskoga odvjetnika), a o čemu bi se kasnije podnijelo Vijeću izvješće. Stoga je Vijeće naložilo redovnom županijskom odvjetniku neka pozove obitelj pred Županijski sudbeni stol kako bi dokazala svoje plemstvo.³⁷ Vijeće je 10. studenoga opomenulo Županiju da ubrza parnicu dokazivanja plemstva za obitelj Žigrović koja je živjela u Vesprimskoj županiji.³⁸ Na ovaj je zahtjev Zagrebačka županija odgovorila kako obitelj Žigrović, koja živi na prostoru Zagrebačke županije, postoji kao drevno i nedvojbeno plemstvo, dok pitanje zakonitosti plemstva obitelji Žigrović u Vesprimskoj županiji nije u nadležnosti Zagrebačke županije.³⁹No, Vijeće je iduće godine, 25. ožujka, ponovno od Zagrebačke županije zatražilo da županijski odvjetnik podigne parnicu protiv plemstva obitelji Žigrović. Županija je tada povjerila županijskom odvjetniku da pokrene parnicu dokazivanja (osporavanja) plemstva te da s istom završi čim prije.⁴⁰ Uskoro je Vijeće zatražilo od županije izvješće o napretku parnice, na što je županija odgovorila kako još nije pozvala članove obitelji koji žive u Vesprimskoj županiji.⁴¹ Očito je da se parnica ipak održala.⁴² Naime, Vijeće je Ugarskoj dvorskoj kancelariji 13. prosinca 1786. poslalo istražni proces, a da je parnica pred zagrebačkim županijskim stolom dokazala neprekinuto uživanje plemićkih prerogativa i darovanog posjeda, Kancelarija je 5. siječnja 1787. odgovorila Vijeću da obitelj Žigrović i dalje uživa prerogativu plemstva.⁴³

Zagrebačkoj je županiji Vijeće 7. ožujka 1787. javilo, glede istrage plemstva pokrenute od strane obitelji Žigrović, da nema razloga mijenjati postojeće stanje nakon

³⁵ HR-HDA-34, Zapisnik županijskih sjednica br. 24, Mala skupština od 25. kolovoza 1785., § 2.

³⁶ Rezultate istrage plemstva 1771. – 1774. za Zagrebačku županiju, kraljica nije nikada potvrdila, budući da županija nije Hrvatskom kraljevskom vijeću dostavila rezultate svoje istrage (usporedi: DOBRICA, „Istraga legitimnosti“).

³⁷ HR-HDA-34, Zapisnik županijskih sjednica br. 24, Mala skupština od 20. listopada 1785., § 1.

³⁸ HR-HDA-34, Zapisnik županijskih sjednica br. 24, Mala skupština od 5. prosinca 1785., § 2. 258.

³⁹ HR-HDA-34, Zapisnik županijskih sjednica br. 24, Mala skupština od 5. prosinca 1785., § 2. 258.

⁴⁰ HR-HDA-34, Zapisnik županijskih sjednica br. 25, Mala skupština od 24. i 27. ožujka 1786., § 860.

⁴¹ HR-HDA-34, Zapisnik županijskih sjednica br. 25, Mala skupština od 26. i 28. lipnja 1786., § 1889.

⁴² Spisi ove parnice nisu sačuvani.

⁴³ *Libri Regii - Királyi könyvek 1527. – 1918.*, Arcanum Adatbázis - Magyar Országos Léveltár, DVD-izdanje, Budimpešta, 2006.

Der Königl. Ungarischen Statthaltereij wird
zuerkennet worden, daß die Familie Segrovich in dem
Opusiß der Statthaltereij verordnet belassen worden.
Num: 47 Ami 1787.

Weshalb in dem in Betracht der in Zuzicht gesetzten
dem Erblich der Familie Segrovich bei dem Regiments
Comitat abgehandelt worden, und in Königl. Statthaltereij
in dem 13ten Jahr Sept. 1787. Monat 15. auf dem in
unserer Unterzeichneten Procep. in Producenten dieser
Familie nicht nur die Abstammung von dem Offizialen
als einem begüterten Edelmann, sondern auch über die
den in dem vorerwähnten Opusiß eine adeligen Erbschaft
in gütlicher Weise haben, so unterwaltet hinwieder
in Betracht der wegen dergleichen Opusiß der
Comitat. Seiten, womit nämlich gedachten Producenten
auch verordnet in dem Opusiß der Statthaltereij belassen
worden sollten zu beaugenommen;

Weshalb der Königl. Statthaltereij, in dem
dem vorerwähnten bei dem Regiments Comitat zu
Zuzicht gesetzten der vorerwähnten Seiten, in dem
dem 13ten Jahr Jan. 5ten Januarius 1787.

Coll. cum Orig. Conceptu per Registratorem. Fabianus

Odgovor Ugarske dvorske kancelarije da obitelj Žigrović i dalje uživa prerogativu plemstva (1787.)
(preuzeto iz: Libri Regii - Királyi könyvek 1527. - 1918., Arcanum Adatbázis - Magyar Országos
Lévéltár, DVD-izdanje, Budimpešta, 2006.)

što se plati pristojba.⁴⁴ Ta je odluka bila priopćena obitelji te je ona i platila pristojbu, u iznosu od 4 forinte i 20 krajcara.⁴⁵

3. Plemićka obilježja obitelji Žigrović Pretočki

3.1. Genealogija obitelji Žigrović

Iako je obitelj Žigrović bila podrijetlom iz sela Pretoka kod Svetog Ivana Zeline, Franjo Žigrović je djetinjstvo proveo u Moslavini gdje mu je otac bio upraviteljem imanja grofa Erdödyja. Niže razrede završio je u Vojnom Križu, a četiri razreda gimnazije u Zagrebu. Peti i šesti razred gimnazije pohađao je u Velikoj Kaniži, a sveučilišni studij prava i filozofije završio je u Zagrebu.⁴⁶ Osim njega, Franjin otac Ivan imao je i sina Ferdinanda.

Kao što je već rečeno, da bi se dokazao plemićki status bilo je potrebno izraditi obiteljsko rodoslovlje kojim bi se dokazalo da je pojedinac ili čitava šira obitelj, potomak osobe koja je dobila potvrdu plemićkoga statusa i grbovnicu, tj. pravo na nošenje i korištenje grba. Tako je već 1771. godine izrađeno genealoško stablo obitelji Žigrović Pretočki koje u svome „korijenu“ ima Jurja Žigrovića kojemu je 1613. godine podijeljena grbovnica. Isprava je sačuvana u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.⁴⁷ Ovaj je dokument tim vrijedniji jer matične knjige župe Ivan Zelina nisu sačuvane za razdoblje kraja 18. i početka 19. stoljeća.

Krajem 19. stoljeća Ivan Bojničić izradio je prvo genealoško stablo obitelji Žigrović u kojem je povezao Franju Žigrovića s njegovim dalekim pretkom Jurjem.⁴⁸

3.2. Obiteljski grb - opis

Jedno od najvažnijih plemićkih obilježja bio je grb. Grb i grbovnicu obitelji Žigrović podijelio je car Matija II. u Bratislavi 15. ožujka 1613. godine, te je njome potvrđeno plemstvo Jurju Žigrović i njegovim potomcima.⁴⁹ Nažalost originalna isprava nije sačuvana. Prema Bojničićevom istraživanju originalna obiteljska grbovnica čuvala se u obiteljskom vlasništvu u Zagrebu,⁵⁰ ali joj se nakon toga spomena gubi trag. Ipak, Bojničić u svome djelu donosi sliku obiteljskog grba koji je on izradio prema predloženom originalu isprave.⁵¹ Osim ove reprodukcije sačuvana je slika grba

⁴⁴ HR-HDA-34, Geschäften Protocoll br. 26a, broj predmeta 1001 i ad 1001.

⁴⁵ HR-HDA-34, Geschäften Protocoll br. 26a, broj predmeta 1685 i ad 1685.

⁴⁶ JEMBRIH, „Franjo Žigrović-Pretočki pjesnik Ilirizma“, str. 503.-504.

⁴⁷ HR-HDA-34, Nobilitaria, kut. 387, f. 4 no 231, 1771.

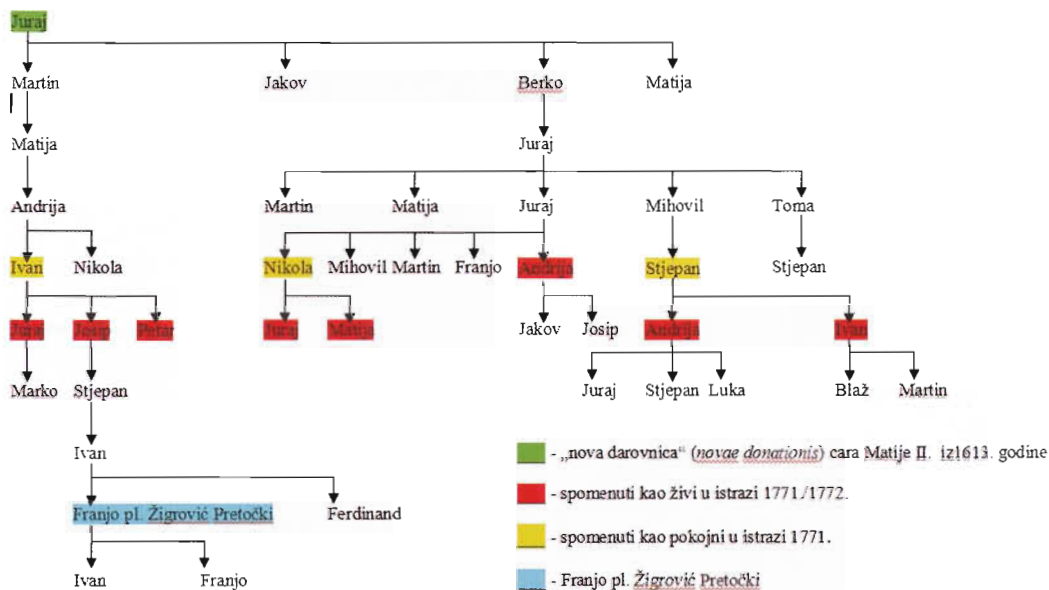
⁴⁸ HR-HDA-884 „Mape plemstva“, mapa „Ž“.

⁴⁹ BOJNIČIĆ, *Der Adel*, str. 166.

⁵⁰ BOJNIČIĆ, *Der Adel*, str. 166.

⁵¹ BOJNIČIĆ, *Der Adel*, Taf. 121.

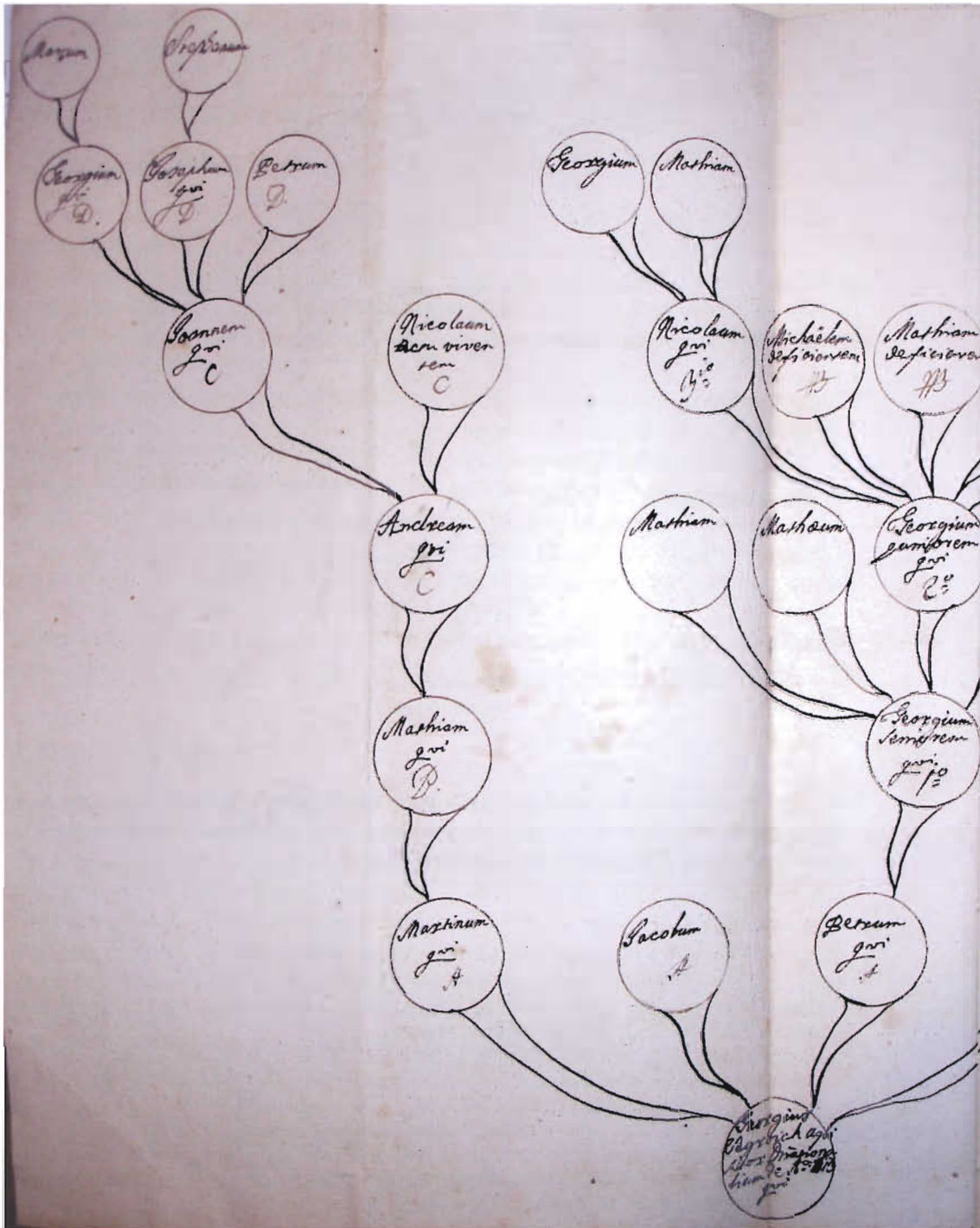

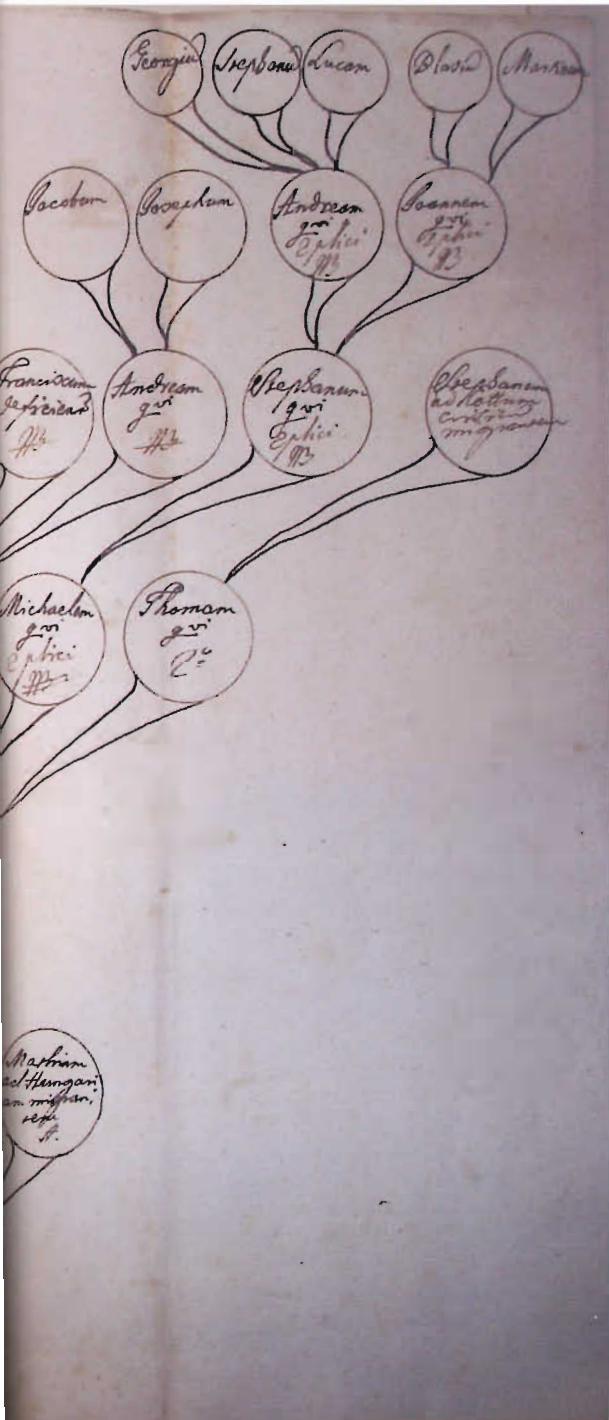
Genealoško stablo obitelji Žigrović Pretočki od početka 17. do sredine 19. stoljeća
- izradio Hrvoje Kekez

obitelji Žigrović koja se nalazi na otisku pečata sačuvanom u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.⁵² Također, sačuvana je slika grba u privatnom vlasništvu kod potomaka pokojnog Mirka pl. Žigrovića Pretočkog.⁵³

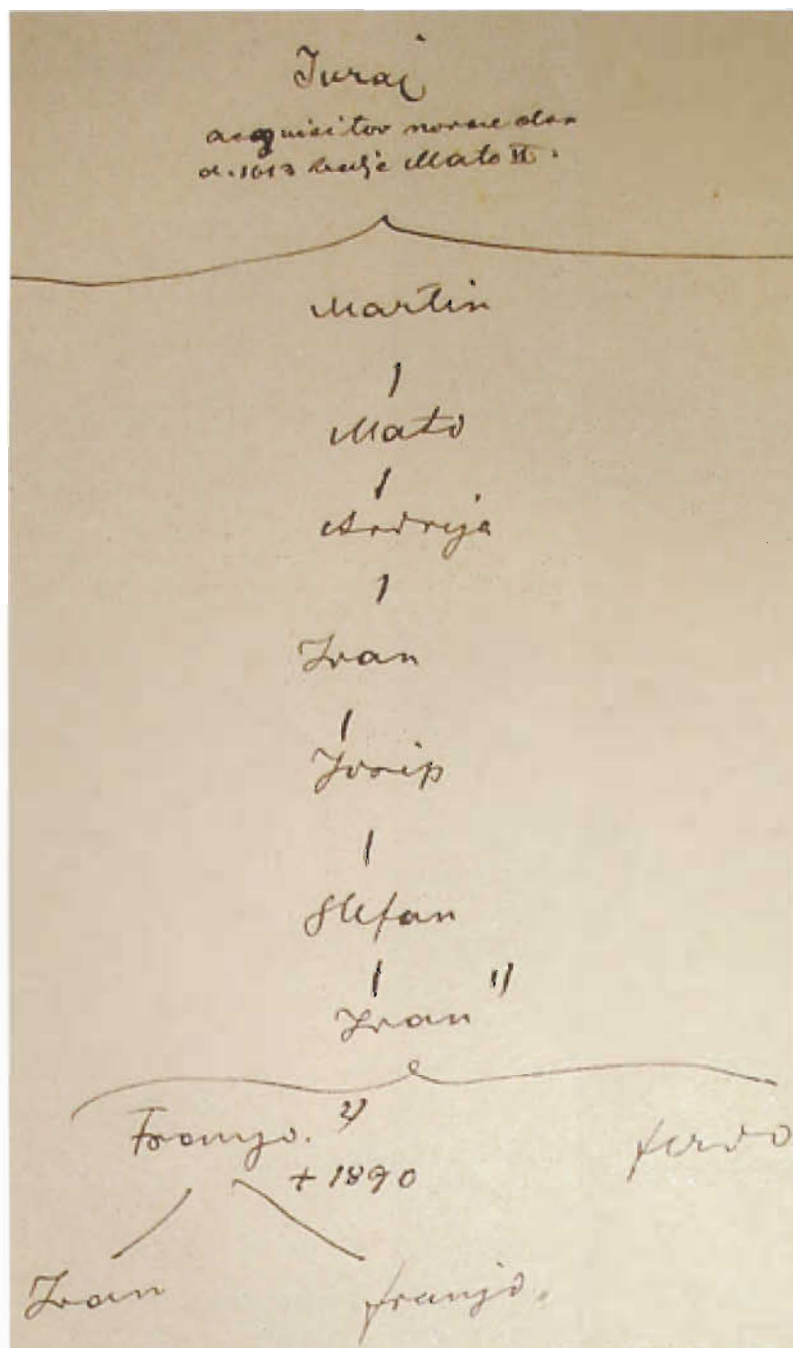
⁵² Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond: 12 „Zbirka otisaka pečata“ (dalje: HR-HDA-912), redni broj 360, skupina „Z, Ž“, 29b pl. Žigrović Pretočki.

⁵³ Na predloženoj fotografiji obiteljskog grba (HOUŠKA-MAČKOVIĆ, *Zelinski kraj*, str. 125.) vidi se kolorirani grb obitelji Žigrović ispod kojeg u dva reda piše: „GEORGIUS SEGROVICH A.D. 1613.“. Prema tehnici slikanja i koloriranja grba s velikom vjerojatnošću može se pretpostaviti da je ova slika grba vjerojatno istrgnuta iz nekog nepoznatog zbornika grbova, te da to vjerojatno nije original grbovnice koji je, kako sam piše, vidio Bojničić te je prema njemu načinio sliku grba u svom zborniku. Spomenuta slika grba čuva se u privatnom vlasništvu kod potomaka pokojnog Mirka pl. Žigrovića, u Pamploni, Španjolska.

Slika na str. 30. i 31.
Genealoško stablo obitelji Žigrović Pretočki
izrađeno prilikom istrage zakonitosti plemstva 1771./1772. godine
- HR-HDA-34 (Zagrebačka županija),
Nobilitaria, kut. 387, f.4 no. 231, 1771. g.

Genealoško stablo obitelji Žigrović Pretočki, krajem 19. stoljeća izradio arhivar Ivan Bojničić - HR-HDA-884 (Hrvatsko plemstvo), mapa Z, Žigrović

Slika grba obitelji Žigrović Pretočki iz nepoznatog grbovnika, Pamplona, Španjolska; preuzeto iz: Mladen Ho-uška-Romana Mačković, *Zelinski kraj kroz prošlost, Sveti Ivan Zelina, 2007.*, str. 125.

Grb

Štit grba obitelji Žigrović je plave boje, a na njemu se nalazi uspravni zlatni lav. Lav stoji propet na raširenim stražnjim nogama okrenut u desnu heraldičku stranu.⁵⁴ Prednje su mu noge ispružene te u prednjoj desnoj nozi drži sablju krivošiju uzdignutu iznad glave. Glava mu je također u profilu okrenuta prema desnoj heraldičkoj strani, čeljusti su mu razjapljene te iz njih viri isplaženi crveni jezik (*lingua rubicunda exerta*). Rep mu je uzdignut prema lijevoj heraldičkoj strani (*cauda post dorsum elenata*).

Ovakav prikaz lava u heraldičkoj se tradiciji naziva *rampant* ili *langued*.⁵⁵ Za razliku od ovakva prikaza postoji još nekoliko sličnih prikaza lava koji se razlikuju u nekoliko detalja te se zato različito imenuju. Lav prikazan na identičan način, uz

⁵⁴ Kako su prvobitno grbovi bili naslikani na stvarnim ratničkim štitovima te su služili za raspoznavanje u metežu bitke, lijeva i desna heraldička strana određene su prema položaju štita kojeg je držao ratnik, tj. kako su je vidjeli drugi a ne osoba koja je nosila štit. U biti to znači da heraldički lijeva i heraldički desna strana imaju odnose kao u ogledalu. Četvrto heraldičko pravilo, jedno od osam koji su se poštivali još od početaka uporabe grbova pa sve do njenog kraja početkom 20. stoljeća, glasi: „Heraldika lijeva i desna strana, koju svaki grb posjeduje odnose se kao u ogledalu“. O heraldičkim pravilima vidi: Bartol ZMAJIĆ, *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija, rječnik heraldičkog nazivlja*, Zagreb, 1996., str. 21.-24; Miloš ĆIRIĆ, *Heraldika*, Beograd, 1988. str. 19.-29.

⁵⁵ Stephen SLATER, *The Complete Book of Heraldry. An international history of heraldry and its contemporary uses*, London, 2002. str. 84.

*Heraldički prikaz lava rampant ili langued;
preuzeto iz: Stephen Slater, *The Complete Book of Heraldry. An international history of heraldry and its contemporary uses*, London, 2002., str. 84.*

Otisak pečata obitelji Žigrović od Pretoke iz 1890. godine; HR-HDA-912 (Zbirka otisaka pečata), serija Obitelji, inv. br. 360, skupina „Ž,Ž“, 29b pl. Žigrović Pretočki

iznimku da mu je rep spušten i savinut ispod stražnjih nogu, naziva se *cowed*. U zapadnoeuropskoj heraldičkoj tradiciji poznato je još nekoliko sličnih prikaza uspravnog zlatnog lava. Tako se uzdignuti lav na stražnjim nogama koji ne gleda u stranu već ravno ispred sebe, naziva *rampant guardant*, a lav s uzdignutim račvastim repom *rampant queue fourchée*.⁵⁶ Lavovi na štitovima hrvatskoga i slavonskoga plemstva često su imali uzdignuti račvasti rep (*caudaque bifurcata post dorsum elenata*).⁵⁷

Lav, kao heraldički simbol, simbolizira snagu i moć pojedinca ili obitelji. Simbol je svakako preuzet iz prirode u kojoj je lav jedna od najmoćnijih životinja. Simbol lava vrlo je star te se u zapadnoeuropskoj heraldici javlja već ubrzo nakon što su se krajem 11. i početkom 12. stoljeća pojavili prvi grbovi.⁵⁸ Godine 1127. engleski kralj Henrik I. darovao je Geoffreyu de Anjou štit s grbom na kojemu je bio naslikan zlatni lav.⁵⁹ Budući da se vjerovalo kako je lav kralj životinja, bio je jedna od najpopularnijih i najegzotičnijih životinja koje se mogu naći prikazane na zapadnoeuropskim grbovima. Koristile su ga ne samo plemićke obitelji, već i građanske, kao i pojedini gradovi, ali i čitave pokrajine.

Zanimljiv element prikazan na štitu grba obitelji Žigrović svakako je i sablja krivošija koju lav drži uzdignutu iznad glave. U heraldici se ovakva sablja naziva *Säbel* ili *sciabola*,⁶⁰ te je česta u grbovima hrvatskoga i slavonskoga plemstva. Pojavljivaju se sablje na hrvatskim grbovima svakako je povezano s višestoljetnim sukobima hrvatskoga plemstva s Osmanskim carstvom.

Plašt, kaciga i likovi iznad štita sastavni su dio svakoga grba.⁶¹ U heraldici je uobičajeno da se iznad štita, a između plašta, nalazi ratnička kaciga. Na grbu obitelji Žigrović nalazi se tip kacige „na kopču“ koji se koristio sve do 19. stoljeća.⁶² Iznad kacige nalazi se prikazan zlatni lav s mačem u prednjoj nozi. Lav je u potpunosti identičan lavu prikazanom na štitu. Grb obitelji Žigrović poštuje pravilo o ponavljanju lika sa štita na kacigi iznad njega. Bilo je uobičajeno, iako ne obavezno, da se iznad kacige i štita nalaze prikazani likovi sa štita. Takav je, primjerice, slučaj s brojnim grbovima plemićkih obitelji zelinskoga kraja.⁶³

⁵⁶ Usporedi: SLATER, *The Complete Book*, str. 84.-86.

⁵⁷ Primjerice takav prikaz lava nalazi se na štitu grba Nikole Škrgatića iz 1672. godine. Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, fond: *Armales*, (dalje: Arhiv HAZU, *Armales*) A-91, *Nicolao Skergatic*, Viennae, 1672.

⁵⁸ Thomas WOODCOCK-John Martin ROBINSON, *The Oxford Guide to Heraldry*, Oxford, 1988., str. 1.-14.

⁵⁹ SLATER, *The Complete Book*, str. 84.

⁶⁰ ZMAJIĆ, *Heraldika*, str. 140.

⁶¹ ZMAJIĆ, *Heraldika*, str. 21.

⁶² ZMAJIĆ, *Heraldika*, str. 66.

⁶³ Ovo pravilo se poštuje na grbu obitelji Majcen od Omilja (Hrvatski državni Arhiv, Zagreb, fond: 885 „Prijeписи grbovnica“, (dalje: HR-HDA-886), kut. 27), zajedničkom grbu obitelji Antolković, Zerec, Hervatić, Šavlović, Maričić i Husarić (Muzej grada Svetog Ivana Zelina, sig: PA-G-2321), na grbu Ladislava Kerečenija (Arhiv HAZU, *Armales*, A-10), na zajedničkoj grbovnici

Nažalost, prema prikazu grba u Bojničićevom zborniku ne može se razlučiti koje boje je plašt iznad štita.⁶⁴ Isti je problem i sa otiskom pečata s obiteljskim grbom sačuvanom u Hrvatskom državnom arhivu. Naime, pečat je otisnut u crveni vosak te na njemu nije moguće raspoznati boje.⁶⁵ Ipak, moguće rješenje ovoga problema može se naći na slici grba iz nepoznatoga grbovnika.⁶⁶ Na istoj je prikazan grb koji ima plašt crvene boje s obje strane. Budući da grb poštuje gotovo sva heraldička pravila, te je primjer heraldički ispravnoga grba, ovo odstupanje je teže razumljivo. Naime, heraldička pravila zahtijevaju da se na heraldički desnoj strani plašta ponove glavna boja i glavni metal sa štita grba, a na heraldički lijevu stranu plašta postavlja se sekundarna boja i metal. Budući da je glavna boja na štitu plava, a na njemu je prikazan zlatni lav, plašt s heraldički desne strane trebao bi biti plave i zlatne, a s heraldički lijeve, crvene i srebrene. Takav je slučaj na čak devet od šesnaest obrađenih grbova zelinskoga plemstva, koji imaju na sebi prikazan plašt, a na heraldički desnoj strani plašta plavu boju i zlatni metal, a na lijevoj crvenu i srebrnu.⁶⁷ Pokušavajući odgovoriti na pitanje koje je boje plašt na grbu obitelji Žigrović Pretočki, potrebno je imati na umu činjenicu da su grbovi često imali jednako oslikane plašteve u pojedinim grbovnicima. Razlog tome je bio da je na taj način bilo jednostavnije naslikati sve grbove, ali da i autori pojedinih grbovnika često nisu niti imali pred sobom grbove pojedinih obitelji, već su ih slikali prema kazivanju. Nažalost, ovo je nemoguće provjeriti budući da je nepoznato iz kojeg je grbovnika preuzeta slika grba obitelji Žigrović Pretočki.⁶⁸

obitelji Poldrugač, Ruz i Plujšak (Arhiv HAZU, *Armales*, A-38; prijepis), na grbu Ivana Budora (Arhiv HAZU, *Armales*, A-44), na zajedničkoj grbovnici obitelji Kihavec i Perko (Muzej grada Svetog Ivana Zeline, sig: PA-G-2322), na zajedničkoj grbovnici obitelji Puceković, Berković i Sinković (Arhiv HAZU, *Armales*, A-79), na zajedničkoj grbovnici obitelji Lazarin i Poldrugač (Muzej grada Svetog Ivana Zeline, sig: PA-G-2324), na zajednička grbovnici obitelji Valentaković, Krznarić i Zečić (privatno vlasništvo, Zdravko Valentaković, Sveti Ivan Zelina), na grbovnici obitelji Ditković od Žitomira (HR-HDA-886, Prijepisi grbovnica, kut. 10, prijepis), na grbu obitelj Fodroci od Fodrovca i Borkovca (Bojničić, *Der Adel*, str. 47. i Taf. 35), na grbu obitelji Labaš od Blaškovca (Bojničić, *Der Adel*, str. 101. i Taf. 71), na grbu obitelji Domjanić (Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond: 912 „Zbirka otisaka pečata „ (dalje: HR-HDA-912), redni broj 76, skupina „D“) i grbu obitelji Domin od Petruševca (Bojničić, *Der Adel*, str. 38. i Taf. 29).

⁶⁴ BOJNIČIĆ, *Der Adel*, Taf. 121.

⁶⁵ HR-HDA-912, Zbirka otisaka pečata, redni broj 360, skupina „Z, Ž“, 29b pl. Žigrović Pretočki.

⁶⁶ HOUŠKA-MAČKOVIĆ, *Zelinski kraj*, str. 125.

⁶⁷ Slučaj je to kod zajedničkog grba obitelji Antolković, Zerec, Hervatić, Šavlović, Maričić i Huserić, zajedničkog grba obitelji Poldrugač, Ruz i Plujšak, zajedničkog grba obitelji Kihavec i Perko, zajedničkog grba obitelji Maljak i Funtak, grba obitelji Petković, zajedničkog grba obitelji Puceković, Berković i Sinković, zajedničkog grba obitelji Lazarin i Poldrugač, zajedničkog grba obitelji Forko i Galić, grba obitelji Ditković od Žitomira, grba obitelji Fodroci od Fodrovca i Borkovca, te grba obitelji Labaš od Blaškovca,

⁶⁸ HOUŠKA-MAČKOVIĆ, *Zelinski kraj*, str. 125.

4. Zaključak

Uzme li se u obzir prvi spomen obitelji Žigrović u prvoj polovici 16. stoljeća, te činjenica da je obitelji grbovnicu 1613. godine podijelio car Matija II., kao i potvrde plemstva u istragama o porijeklu plemićkih obitelji iz zelinskoga kraja iz 1749. i 1771./72. godine, jasno se može zaključiti da je obitelj Žigrović jedna od najstarijih plemićkih obitelji zelinskoga kraja. Ovo se posebno očituje u sačuvanoj i neprekinutoj obiteljskoj genealogiji koja obuhvaća članove obitelji od početka 17. do sredine 19. stoljeća. Obiteljski grb pokazuje osnovna obilježja grbova hrvatskoga plemstva, te je kao takav jedan od važnijih segmenata identiteta obitelji Žigrović Pretočki. U zaključku se može reći da je Franjo pl. Žigrović Pretočki bio svjestan svoga obiteljskoga plemićkog porijekla iz sela Pretoka kod Svetog Ivana Zeline. Također, potrebno je naglasiti da je ovaj rad zamišljen kao doprinos istraživanju uloge i djelovanja Franje pl. Žigrovića Pretočkog, istaknute osobe političkoga i javnog života Hrvatske i Slavonije sredinom i u drugoj polovici 19. stoljeća. Isto tako, ovaj je rad jednim dijelom i doprinos istraživanju hrvatskoga plemstva, ali i razvoju heraldike na hrvatskim povijesnim prostorima.

Summary

Lion and Sword: The Noble Ancestry and Noble Attitudes of the Žigrović Pretočki Family

In the middle and second half of the 19th century Franjo Žigrović Pretočki was a very important person in the public and political life of Zagreb, but also in the whole of Croatia and Slavonia. His ancestors settled in Pretoki, a small village in the surroundings of the town of Sveti Ivan Zelina. The authors of the paper portray the historical identity of the Žigrović family, by trying to answer the questions about the first records of the family name, and the questions about the assignation of the coat of arms to the family members at the beginning of the 17th century. Also, the paper describes two investigations of the ancestry of the noble families of the Zelina county in 1749 and in 1771/1772. The members of the Žigrović family were also a subject of these two investigations. Furthermore, the authors present the noble attributes of the Žigrović family. Special interest is given to the heraldic analysis of the family's coat of arms. The structure and shape of the coat of arms indicate a notable reputation of particular family members from the beginning of the 17th to the middle of the 19th century.

Key words: Franjo Žigrović Pretočki, Sveti Ivan Zelina, Pretoki, *litterae armiales*, heraldry, nobility investigations, noble ancestry, emperor Matthias II, empress Maria Theresa